

Jarque, l'ull sobre el meu món

JOAN FRANCESC MIRA

Hi ha un xiquet a cavall, per un carrer ample als afores d'algun poble. El cavall té una crinera llarga i clara i duu la gropa coberta no amb una

sella o amb una manta de festa sinó amb el que sembla un tros de sac. El xiquet s'aguanta dret agafant ben fort la corda entre les mans. I quan he vist la foto, m'he vist a mi mateix. No en la "Vella Espanya dels 70", que diu, sinó en el País Valencià dels quaranta i dels cinquanta, més vell encara. M'he vist potejant marges a entrada de primavera en algun camp de l'Horta, que és com els xiquets apreníem a muntar a cavall. Després, els cavalls han desaparegut de la meua vida, per sempre més, si no són els cavalls de bronze que abunden als monuments de la vella Europa, el del nostre rei En Jaume del Parterre, el de la plaça de Sant Wenceslau de Praga, el de Garibaldi al Gianicolo, o el del *condottiero* Colleoni. Cavalls il·lustres, que no han hagut d'acabar dificultosament desmuntats, amb el genet penjat d'un cable, com acabà un altre cavall que ens van posar a València en la plaça de molts noms. Al municipi de València, doncs, capital d'una il·lusió de regne, el tramvia urbà passava per davant de ma casa, un tramvia groc de fusta, i per darrere hi havia séquies, cavalls i camps. El tramvia que portava les dones al mercat i els xiquets (pocs) als col·legis de frares, passava pel Camí Real, i fora de les vores del camí la gent vivia en alqueries i en barraques encara. I jo podia cavalcar com el nen de la fotografia, cavalcar sense estrepes i sense sella, però també sense abandonar el perímetre del camp: potejar marges volia dir endurir amb el pas del cavall les vores quadrades d'un camp on

s'havia de fer planter d'arròs. Eren rossins pesats i pacífics que mai no tenien la velleïtat d'abandonar l'itinerari, una volta i una altra i una altra, cada pota caient sempre exactament davant de l'altra, potejant. Així hem passat més o menys la vida. Cada any, per Corpus, passaven per davant de casa cavalls vestits de festa amb aparells de Massanassa que anaven a la processó (tal com, de la primavera a la tardor, formaven el tir dels carros de l'"entrà de la murta" en les festes del meu barri i dels pobles), pel carrer de Cavallers passava gent estranya que ma mare no sabia explicar-me molt bé, ancians barbuts, balladors, capellans amb capa, autoritats de cara antipàtica i dura, hi havia molts soldats amb casc alemany i uniforme de país pobre, i la doctrina oficial era que els soldats espanyols no més dobleguen el genoll i reten les armes davant del mateix Déu. En efecte, passava Déu dins la custòdia (sota pal·li, com Franco), i els soldats inclinaven el cap i amorraven el màuser, era admirable i educava molt.

Ara torne a veure aquells cascots en fotos de Jarque, i recorde quina educació tan sòlida vaig rebre, entre cavalls, tram-

vies i soldats, boines roges i processons i el Reial Col·legi de l'Escola Pia del carrer de Carnissers. Però ningú no em va explicar qui era la Moma que ballava com una marededéu, i ara la veig en la foto amb la màscara i el vel, com una misteriosa princesa d'orient o d'occident amb guants i corona i mostrant cos i mamella gloriosa als seus fidels. Allò era abans que es cremaren els boscos i que les donzelles dels horts de Botticelli foren retratades pel gran Francesc Jarque vestides amb plàstics transparents entre carrasques socarades. Tampoc no em van explicar qui era el Tirant, i ara el veig no a cavall i cobert d'armadura, sinó tot nu i pelut i a peu dret com un home, només armat amb un casc de ferro a manera de testa de minotaure, no se sap si per afirmar una aspra condició de guerrier fins i tot quan fa l'amor, o perquè les altres peces de l'arnès de cavaller són fetes de carn. Carmesina la princesa se'l mira amb ulls de qui espera algun prodigi imminent, i ja no és la Moma ni marededéu amb corona, sinó que porta cabell de valenciana o de dama d'Elx sense ornaments ni joies, i llavors tots els mites poden fondre's i no passa absolutament res. A penes un petit miracle de la màquina de retratar de Jarque, un altre prodigi, i així entre ell que feia les fotos i nosaltres que les miràvem i ens mirem, anem construint a poc a poc una memòria. Que és tant com fer-nos a nosaltres mateixos i construir alhora, a poc a poc, el país que hem d'habitar els valencians. Coses així vaig escriure fa més de vint anys, a propòsit no sé si d'una exposició o d'un llibre de Jarque, i no puc recordar en quin lloc van aparèixer publicades, i pocs anys després vaig tindre el privilegi de produir amb ell un volum, *València per a veïns i visitants*, amb fotos seues i textos meus, que figura entre els que més m'estime.

Ara mateix, quan ha passat un mes de la desaparició de Francesc Jarque, estic més segur que mai que no tornarem a tindre entre nosaltres una mirada com la seua, la que ens mostrava la substància profunda del món, del nostre món, en gran part ja perdut, que les seues fotografies consevaran per sempre.

«ENTRE ELL QUE FEIA LES FOTOS I NOSALTRES QUE LES MIRÀVEM I ENS MIREM, ANEM CONSTRUINT UNA MEMÒRIA. QUE ÉS TANT COM FER-NOS A NOSALTRES MATEIXOS I CONSTRUIR ALHORA, A POC A POC, EL PAÍS QUE HEM D'HABITAR ELS VALENCIANS»